

REZUMAT

al tezei de doctorat “CERCETĂRI PRIVIND IMPLICAȚIILE COMUNITARE ASUPRA AGRICULTURII ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ECONOMICE EUROPENE”

elaborată de BRÎNARU AURELIA IOANA sub îndrumarea prof. Univ. Dr. DONA ION

Cuvinte cheie: agricultură, sisteme și mecanisme de sprijin, instrumente PAC, alocări financiare comunitare, absorbția fondurilor europene, FEAGA, FEADR, PNDR, Măsura 121, performanțe exploatații agricole, eficiență tehnică

Problematica mecanismelor de susținere financiară a agriculturii României, în calitatea sa de stat membru începând cu 2007, este foarte importantă în demersul țării noastre de a deveni competitivă pe piața agricolă europeană. Particularitățile agriculturii românești însă se mențin aproape similare cu perioada de preaderare (structuri agrare fărâmițate, randamente tehnice și economice scăzute, dotare tehnică învechită etc.), iar întrebarea principală este dacă mecanismele de sprijin comunitar conduc la creșterea performanțelor exploatațiilor agricole românești sau rămân în continuare măsuri de sprijin pentru asigurarea supraviețuirii acestora pe piață.

Privind la nivelul agriculturii românești fondurile acordate începând cu anul 2002 nu și-au atins scopul pentru care au fost utilizate. Majoritatea subvențiilor au fost ghidate către exploatațiile de dimensiuni mari sau au avut rol de protecție socială pentru milioane de exploatații de subzistență. Probleme ridicate de-a lungul timpului privind subvenționarea agriculturii au fost multiple: subvenția pentru materii prime a condus la creșterea prețurilor la furnizori; subvenționarea dobânzilor la achiziția de echipamente au fost reduse și limitate; subvenția acordată pe produs a avantajat producătorii de mari dimensiuni; sprijinul la hectar pentru cei care dețineau sub 5 ha a avut rol social etc. La aceasta s-a adăugat lipsa pârgurilor viabile de formare a pieței ceea ce a condus la dezagregarea bazinelor de cultură la unele produse (de ex.: sfecla de zahăr sau tutunul) și la creșterea autoconsumului.

În etapa de preaderare mecanismele de sprijin au fost constituite din: sprijin direct de la bugetul de stat pentru producători care exploatau sub 5 hectare ; sprijin pentru producția marfă; bonuri valorice cu finanțare de la bugetul de stat pentru procurarea de input-uri (semințe, îngrășăminte chimice, pesticide și motorină); scheme de plată pe specii de animale; crearea programului „Fermierul”, etc. Cel mai important de menționat este însă că majoritatea măsurilor au fost orientate către formarea sectorului fermelor comerciale și familiale, dar toate măsurile de menținere a capacităților de producție, de înființare a unor culturi, de susținere a producției marfă, etc. nu au avut ținte clare privind productivitatea și competitivitatea ceea ce a condus la neîndeplinirea obiectivului de restructurare a agriculturii românești.

Odată cu anul 2007 aplicăm mecanismele de sprijin ale Uniunii Europene, acordate prin Pilonul I și Pilonul II. Măsurile de piață și suportul pentru dezvoltarea rurală au devenit elementele principale de susținere a agriculturii. Dacă privim acum, după șapte ani de implementare, sectorul agricol românesc prezintă în continuare probleme structurale serioase. Dimensiunile reduse ale exploatațiilor le împiedică dezvoltarea, acestea nefiind susținute prin politici la nivel național și, de asemenea, având accesul limitat la forme de creditare a activității. În condițiile în care majoritatea exploatațiilor agricole se auto-susțin prin diversitatea activităților și cu ajutorul subvențiilor nu se poate vorbi de o creștere economică sustenabilă, ceea ce se reflectă în cheltuielile mari cu alimentele provenite din import și în ponderea ridicată a importului de alimente în totalul consumului alimentar. Încă întâmpinăm dificultăți în formarea sectorului exploatațiilor familiale mijlocii care să constituie scheletul sectorului comercial al agriculturii și care să ne apropie de structurile de exploatare ale Uniunii Europene. În acest context, problematica mecanismelor de susținere a agriculturii devine una complexă, cuantificarea implicațiilor acestora asupra agriculturii fiind un demers dificil.

Prezenta teză de doctorat scoate în evidență o serie de instrumente de evaluare a implicațiilor susținerii comunitare la nivel macro și micro capabile să ofere o privire de ansamblu asupra influențelor directe și indirecte decurse din procesul de accesare a fondurilor europene.

În acest context, teza de doctorat intitulată “ **CERCETĂRI PRIVIND IMPLICAȚIILE COMUNITARE ASUPRA AGRICULTURII ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ECONOMICE EUROPENE**” își propune să identifice care sunt implicațiile susținerii comunitare asupra rezultatelor, performanțelor și eficienței tehnice a exploatațiilor agricole din România, cu accent deosebit pe Regiunea Sud-Muntenia. Rezultatele obținute stau la baza înțelegerii modului în care suportul financiar comunitar influențează la nivel macro și micro performanța sectorului și vor permite identificarea modului în care suportul necesită a fi orientat astfel încât să conducă la dezvoltarea pe termen lung a agriculturii românești.

Pentru a răspunde scopului menționat, principalele obiective ale tezei au fost: evaluarea sistemelor și mecanismelor de susținere comunitară la nivel european și național; analiza evoluției agriculturii românești în perioada 2007-2013, inclusiv a alocărilor financiare aferente PAC (Pilon I și Pilon II) din perioada 2008-2014; analiza performanțelor exploatațiilor agricole la nivel național, regional și pe tipologii de exploatații pe baza datelor RICA (în perioada 2007-2012); analiza evoluției agriculturii din Regiunea Sud-Muntenia în perioada 2007-2013, inclusiv a alocărilor financiare aferente PAC (Pilon I și Pilon II) din perioada 2008-2014; analiza performanțelor exploatațiilor agricole din Regiunea Sud-Muntenia pe tipologii de exploatații pe baza datelor RICA (în perioada 2007-2012); analiza mecanismelor de susținere specifice Pilonului I asupra rezultatelor exploatațiilor agricole prin evaluarea efectului modificării subvenționării asupra inechității distribuției venitului la nivel regional și pe tipologii de exploatații; analiza mecanismelor de susținere specifice Pilonului II asupra

performanțelor exploatațiilor agricole prin realizarea la nivelul a nouă studii de caz a evaluării evoluției indicatorilor de rezultat și de performanță economico-financiară cu și fără proiect în perioada 2005-2014, prin stabilirea corelației între sprijinul financiar și indicatorii de rezultat și de performanță și prin evaluarea eficienței tehnice și de scară a exploatațiilor luate drept studiu de caz în contextul subvenționării comunitare.

În vederea atingerii obiectivelor prevăzute, teza de doctorat a fost structurată astfel:

În Capitolul 1 intitulat **„ABORDĂRI GENERALE PRIVIND SUSȚINEREA COMUNITĂRĂ A AGRICULTURII”** se realizează în primul rând abordarea teoretică și legislativă a sistemelor și mecanismelor comunitare. Cercetarea surselor bibliografice s-a concentrat pe perioada anterioară aderării României la Uniunea Europeană, pe prevederile din perioada 2007-2013 și pe propunerile pentru perioada 2014-2020. Pentru înțelegerea sistemului de suport european s-au realizat analize comparative și cu alte sisteme și mecanisme de susținere a agriculturii la nivel mondial. A doua parte a capitolului se concentrează pe evidențierea modului de funcționare și implementare a mecanismelor și instrumentelor de susținere europene în țara noastră în perioada de preaderare și în perioada 2007-2013 (Pilon I și Pilon II).

În Capitolul 2 intitulat **„METODOLOGIA DE CERCETARE PRIVIND IMPLICAȚIILE COMUNITARE ASUPRA AGRICULTURII ROMÂNEȘTI”** se conturează scopul cercetării, etapele și obiectivele urmărite, sursele informaționale, metodele și indicatorii utilizați. În demersul cercetării am utilizat metode de analiză, sinteză și prelucrare statistică specifice analizelor structurale și în dinamică, dar mai ales analizei statistic-economice. Capitolul prezintă: indicatorii utilizați pentru evaluarea evoluției agriculturii; indicatorii utilizați pentru evaluarea alocărilor și formelor de susținere comunitară; metodele statistice de evaluare a influenței mecanismelor specifice Pilonului I și II al PAC asupra performanțelor exploatațiilor agricole.

Metodele de cercetare aplicate în prezenta teză sunt specifice metodelor de cercetare a eficienței exploatațiilor agricole, urmărind să pună în evidență fenomenele din domeniul analizat: metode statistice de cercetare (colectare și prelucrare date cantitative); metode de evaluare (determinări cantitative și calitative utilizând ca instrumente deducția, inducția, comparația și calculele statistice); metode de calcul specifice statisticii descriptive; metode econometrice (Gini, funcții de regresie și non-parametrice DEA - data envelopment analysis).

Capitolul 3 intitulat **„ANALIZA AGRICULTURII ROMÂNEȘTI ÎN PERIOADA 2007-2013”** cuprinde o analiză la nivel macroeconomic a evoluției agriculturii românești în perioada 2007-2013, o analiză a alocărilor financiare din perioada 2008-2014 și o analiză la nivel microeconomic a performanțelor economice a exploatațiilor agricole românești din perioada 2007-2012 (RICA).

Analiza la nivel macroeconomic scoate în evidență locul și rolul agriculturii în cadrul economiei naționale, axându-se pe evoluția principalilor indicatori privind fondul funciar, producția

agricolă, dotarea tehnică și resursele umane din agricultură, precum și pe diferite aspecte de agromediu. Analiza alocărilor financiare scoate în evidență evoluția susținerii comunitare pe tipuri de măsuri, cuantificând proiectele, sumele și indicatorii de rezultat. De asemenea, s-a realizat o analiză comparativă la nivelul măsurilor PNDR (pilon II) cu indicatorii de realizare și rezultat ex-ante estimați pentru fiecare măsură pentru a evidenția atingerea target-urilor propuse, cu accent deosebit pe Măsura 121. Analiza performanțelor exploatațiilor agricole realizată pe baza datelor RICA scoate în evidență eficiența și distribuția subvențiilor atât la nivel național, cât și regional, dar mai ales pe tipologii de exploatații (clasificate după valoarea standard, tipul de agricultură și gradul de specializare).

Capitolul 4 intitulat **„ANALIZA REGIUNII SUD – MUNTENIA”** cuprinde analiza la nivel regional a evoluției agriculturii în perioada 2007-2013, analiza alocărilor financiare din perioada 2008-2014 pe regiune și județe componente, precum și analiza performanțelor economice a exploatațiilor agricole din regiune din perioada 2007-2012. Capitolul analizează astfel, pentru început, principalii indicatori care caracterizează evoluția agriculturii la nivel regional, precum: valoarea adăugată brută din agricultură, suprafața cultivată, suprafața irigată, valoarea producției obținute, etc. În ceea ce privește susținerea comunitară sunt prezentate elementele de execuție financiară la nivel de regiune și pe axe componente, precum și situația cererilor de finanțare depuse pe Măsura 121. De asemenea, mecanismele de susținere sunt analizate la nivelul regiunii și pe baza datelor RICA, în strânsă legătură cu evoluția rentabilității exploatațiilor agricole cu și fără subvenții.

În Capitolul 5 intitulat **„ANALIZA IMPLICAȚIILOR COMUNITARE ASUPRA AGRICULTURII ÎN REGIUNEA SUD - MUNTENIA”** evaluarea influenței mecanismelor de sprijin comunitar asupra performanțelor exploatațiilor agricole s-a realizat la nivel macro-regional și micro.

La nivel regional, s-a realizat, pe de o parte, o evaluare a coeficientului Gini pe categorii de exploatații identificându-se gradul de inechitate a distribuției veniturilor și, pe de altă parte, s-a realizat descompunerea prin metode statistice a veniturilor exploatațiilor agricole pe surse de venit. Această analiză ne-a permis să surprindem influența modificării surselor de venit (în special a subvențiilor) asupra modificării inechității distribuției veniturilor și să evidențiem importanța subvențiilor acordate prin Pilonul I în formarea veniturilor. De asemenea, ne-a permis să evidențiem comportamentul contradictoriu, acestea conducând la creșterea inegalităților între fermele de diferite dimensiuni, dar reducând disparitățile între fermele din diferite sectoare sau specializate pe anumite produse.

Implicațiile accesării fondurilor aferente PNDR 2007-2013, asupra performanțelor exploatațiilor agricole a fost evidențiat prin evaluarea la nivel de studii de caz a eficienței economico-financiare și eficienței tehnice în perioada post-proiect comparativ cu anul depunerii cererilor de finanțare. Analiza a evidențiat presiunea pusă de accesarea fondurilor investiționale asupra activității generale a exploatațiilor agricole, dar mai ales asupra performanțelor financiare, majoritatea fermelor

luate ca studii de caz experimentând o scădere a rentabilității financiare. De asemenea, s-a evidențiat o scădere a eficienței tehnice (a capacității de a transforma input-urile în output-uri) a activității de exploatare și a activității generale mai ales în exploatarea de mari dimensiuni.

Capitolul 6 intitulat „**CONCLUZII ȘI PROPUNERI**” prezintă sintetic diferite aspecte ale cercetărilor efectuate și elementele propuse pentru evaluarea implicațiilor mecanismelor comunitare asupra agriculturii românești.